

Upanje.

Spisal E. Gangl.

I.

staviti dom — ali veste, kako je to hudo?

Ostaviti dom, ko človek ve, da ne pojde daleč in da se kmalu vrne — to ni nič hudega. Gre, kamor je namenjen in kjer mu bo dobro in lepo in potem se vrne domov. In že iz dalje zagleda jabolko domačega zvonika, oblito z zlatom večernega solnca. In klobuček potisne na stran in zauka na glas, da vzplava njega veseli vzklik daleč naokrog, in pospeši korake. Pa je zopet doma — tam, kjer človek svobodno zadiše in razpne roke, da bi pritisnil nase ves ta dom, ki je tako lep, tako ves njegov! Kaj mu hoče vse tam zunaj: bregovi in doline in bela cesta vmes! Tu je konec vseh potov, tu se izravna ves valoviti svet v cvetoče vrtove, vabljive, srce oklepajoče. Tu je konec trudni hoji — doma je le pokoj in jasno nebo s solncem podnevi, s sanjami ponoči. Dom je najlepše, kar ima človek.

Časih je tako tesan, da čisto natanko čuti, kako ga oklepa z vso lepoto, z vsem dvigajočim mirom. Kakor milijon rok se oklepa nekaj okolo človeka. In takrat čuti popolnoma natanko, kako je priklenjen na ta košček zemlje, ki nosi njegov dom, kako visi na njem z vsako svojo mislijo, z vsem srcem. Ta tesnoba mu je draga. Njegovo bogastvo. Objema ga in boža kot v otroških letih materine roke: nikoli niso pretesno ovite okolo njega. Čim tesneje, tem rahlejšje.

Časih je dom tako prostoran, da čisto natanko čuti, kako je vanj izlita vsa lepota vsega sveta. Človek je v svojem kraljevstvu, velik in ponosen. Razmaknejo se stene, in vsa blaginja se izlije tik obenj. Prišumi mu na sluh, potrka na srce. Odpro se ji vsa vrata, in človek je velik in ponosen: svoj dom ima — najlepše, kar ima človek.

Ostaviti dom — ali veste, kako je to hudo?

Oditi z doma v neznane daljave — tja daleč, daleč, še mnogo dlje, nego je izravnana cesta, hiteča do obzorja, kjer se sklanja nebo k zemlji

— ali ni to hudo? Pa odgnan s silo, takorekoč z nevidno močjo odtrgan od domačega ognjišča in vržen na cesto, hitečo v nedogledno daljo do roba kopne zemlje in zibajočo se dalje nad mrzlimi grobovi morskih valov — ali ni to hudo?

In potem, ko pride tja, na zemljo, ki mu je živela samo v sanjah, v veselem pričakovanju morda, morda v težkih slutnjah, ali ne padejo zastori za njim, in vse, kar je za njim, zagrnejo megle: nobenega pogleda več nazaj, na jabolko domačega zvonika, oblito z zlatom večernega solnca?! Ali ne bo nikoli več gledal z zelenega travnika kraj domače vasi, kako kroži dim izpod domačega krova vedno višje in tanje proti nebu, dokler se končno ne raztopi tik pod njim, tik pod oblaki, ki je nad njimi nebo in Bog? Nikoli več!

Tako mu sanja sedaj dom v srcu, oblit s solzami, okrašen z molitvami. Neopažene misli hite z doma do njega, od njega v dom. Samo srce jih sluti.

In tako je šel po svetu Pavel Logar. Moral je iti. Prišla so težka leta, polna trdih, neusmiljenih rok, ki so mu ubila vse sadove njegovega polja, vso sladkost njegovega trtja. Tako lep je bil njegov svet. Vse okolo hiše. Ni bilo vsega mnogo, a kar je bilo, je bilo lepo, njegovo. Kolikokrat je sinko Pavlek — e, ta dragi njegov in ženin zaklad — obtekel mejo, da so mu zagorela lica, pa še upehan ni bil bogve koliko. Ni bilo vsega mnogo, a kar je bilo, je bilo lepo, njegovo.

Tiho je stala njegova hiša sredi vrta. Bela je bila in temnorjav pas ji je tekel ob temelju. Od Kolpe, ki se je penila dolí ob strmem, skalnatem bregu, ji je prihajal podnevi vlažen hlad in ponoči ljubo šepetanje, usniva-joče, sladko. Malo v breg je pila trta gorkoto solnčnih poljubov, do ceste so se iztekale brazde plodnih tal, in ob robu strmega, skalnatega brega je bil razgrnjen prt zelenega travnika.

A prišla so huda leta. In nekaj dolga je bilo na posestvu. Pavel Logar pa ni ničesar pridelal, da bi bilo za dom, kaj šele, da bi plačal davke in obresti dolga. Od nikoder mu ni bilo pomoči. Z ženo Heleno sta se trudila noč in dan, da bi otela dom, da bi se jima ne sesedel na kup. A ni šlo in ni šlo. Hotela sta prikriti materi, stari ženi sivih las in razoranega lica, z dolgimi leti najrazličnejših izkušenj, da se nabirajo oblaki, temni in nezgodo obetajoči, nad domačo hišo. A stara mati je imela oči, ki so znale gledati, in tako je videla in vedela vse, ne da bi ji kdo kaj povedal.

In tako je bilo časih žalostno pri Logarjevih. Samo kadar je bil Pavlek med njimi, takrat jim je bilo, kakor da je mlado solnčece posijalo mednje. Vse se je zasvetilo v zlatu. Utrinjal se je to nedolžno zlato v Pavlekovih lepih očeh in se raztapljalo vsepovsod po domu. Neskončno veliko lepote je bilo takrat pri Logarjevih. Za hip je umrla vsa skrb, in sama in čista ljubezen je kraljevala daleč naokrog. Pa še ni bilo tako dolgo, da bi človek izsanjal lep sen, in že je zopet naskočila skrb srca. Oče se je obrnil v stran, in materi je omahnila glava na prsi. Stara mati je odšla venkaj.

Molčali so in umeli so se vsi trije. Pavlek pa je bil tih in žalosten. Porošile so se mu oči, in ugasnilo je mlado solnčece.

„Veš kaj? Z doma pojdem, v Ameriko!“

Tako je sklenil Logar in tako je storil.

II.

Ostaviti dom — ali veste, kako je to hudo?

Pavel Logar je šel. Vse je pustil in šel. Hudo mu je bilo slovo od matere, hudo od žene, a najhuje od Pavleka. Pavlekov zadnji pogled se mu je vžgal v srce. Na vsem dolgem poti sta očetu goreli pod očmi dve jasni lučci: bili sta Pavlekovi očesci, goreči v nebeškem blesku. Nikoli ni ugasnil očetu njiju žar. Kolikokrat je zatisnil oči, da bi spal! Ali vselej sta žareli Pavlekovi očesci pred njim. Tako svetlo, da ni mogel spati.

Da bi nikdar žalost in skrb ne ugasnila Pavlekovih očesc čistega plamena! Zato ima oče čvrste roke in krepko voljo, da si izkoplje iz tuje zemlje imetek, da obvaruje dom prepada in da nikoli ne ugasne čisti plamen Pavlekovih očesc.

Goreli sta mu pred dušo dve lučci, ko je hitela ladja s potniki po širokem, nezmerno velikem morju. Zibala se je kot igrača na valovih. Bili so zdaj tihi in pokojni, zdaj hrupni in neusmiljeni. S šumom jih je rezala ladja, da se je za njo penila široka, bela brazda, ki je kipela in šumela v divjem srdu. Zdaj se je nagnila ladja dol, v globočino, zdaj je šinila kvišku kakor da hoče raztrgati oblake, ki so nizko viseli nad morjem in zastirali solnce, da je bilo vse megleno in vlažno, žalostno in solzno. Samo dve lučci sta goreli pred Logarjem. Njiju ogenj je bil miren in ponižen. Vendar je vztrepetal zdajinzdaj . . .

Da bi nikoli ne ugasnil! Da bi ga nikdar ne upihnila žalost in skrb!

Tako je zopet stopil na trda tla. A iz početka se je vse zibalo pod njim. Zdelo se mu je, da se mu tresejo in upogibljejo kolena. A silna volja je zrasla v njem, ko se je razgrnil pred njim tuji svet, nepoznan, skri-
vajoč v sebi njegovo bodočnost.

Amerika!

* * *

Pavlek ni vedel, kod hodi oče, da ga ni toliko časa. O, kako dolgo je že, odkar je odšel! Že od nedelje do nedelje se je zdelo Pavleku dolgo. Tako rad je nosil novo obleko in šel z materjo v cerkev, zato mu je bil čas tako dolg. Kaj šele od semnja do semnja! To je bilo še dlje. Zdaj je dobil kaj sladkega in dobrega od očeta ali matere ali stare mamice, potem pa dolgo, dolgo ničesar. In potem zopet in potem zopet dolgo ničesar. A sedaj je bilo že več nedelj in več semnjev, pa očeta le ni hotelo biti od nobene strani. Medtem so že napravili jaslice in jih podrli, in butaro je nesel Pavlek na Cvetno nedeljo v cerkev, in bogve, kaj se je še vse pripetilo — a njegov ate neče pa neče priti! Joj, kako je vendar to dolgo in čudno!

„Mama, ali se je ate izgubil?“
 Bilo je prvič, da je vprašal po očetu. Zato je mati osupnila. Tudi staro mater je obšlo nekaj čudnega. Sklonjena je sedela za mizo. Tedaj pa se je sklonila še bolj, prav do mize. Nekaj mrzlega ji je šlo po hrbtu.

„Atek se ni izgubil, ampak šel je daleč, da zopet pride.“

„Ali v mesto?“

„Še dlje! Daleč — no!“

„In kako je tam? Ali so tudi nedelje tam?“

„Tudi nedelje so tam, in maše bero, in zvonovi pojo. Tako piše ate.“

„Pa je tam tudi mesto, kajne? In hiše so in cerkev.“

„Hiše so, pravi, tako velike in visoke, kakor bi postavil na našo hišo še eno in potem še eno in tako petkrat. Tako pravi.“

„Petkrat! — Joj!“

In kakor je pravila mati, tako se je spenjal Pavlek na prste. Rad bi bil tako velik kot ameriške hiše — seveda.

* * *

Pavel Logar pa je delal pod zemljo, globoko v temi. Samo njegova luč je brlela, da je videl, kam zasaja rovnico. Sicer je bilo temno kroginkrog. In skoro vse nemo, če je nekaj hipov odnehal s kopanjem. Drugače pa je odmeval udarec za udarcem, da je lovil drug drugega in da je zvenelo neprestano kljuvanje po rovu. Logar je bil oblečen samo do pasu. Vročče mu je bilo, in znoj mu je curljal po telesu. Sklonjen je visel nad bogato zemljo. Navadil se je že toliko, da mu je bilo težko, zravnati se pokonci. Časih se je vendarle moral, ker ga je tuintam kaj zabodlo v križu. In pot si je moral otrepi s čela, ker mu je silil skozi trepalnice, da je le iztežka gledal. Spel se je kvišku in pogledal v temo za seboj.

In zopet ju je zagledal! Zagledal je dve lučci v temi za seboj. Pavlekov očesci sta goreli za njim, vedno enako lepo, vablivo in proseče:
 „Pridi, pridi!“

A Pavel Logar ni še mogel domov. Premalo žuljev je še bilo na njegovih dlaneh. Bile so že trde črezinčrez. Prinesel je že take s seboj. A bilo je še premalo žuljev, zakaj bilo je treba dolgoletnega dela, da podpre domačo hišo, jo očuva razpada in ubrani, da ne ugasne plamen Pavlekovih oči.

„Saj pridem, Pavlek, samo počakaj še nekoliko!“

Takrat bo Pavlek že velik. In lep in krepak. Gledal ga bo oče z veselimi očmi, z vriskajočim srcem. Gledal ga bo z ženo Heleno, kako bo zagospodaril domu. Če bo le mogoče, ga pošlje v šole, da mu bo lažji kruh in da bo prihajal na dom samo v razvedrilo. Tedaj pride Pavlu Logarju doba, da zraste v njem ves veliki ponos na žuljave dlani. Košček neba se spusti tedaj na njegov svet. Užival bo raj na zemlji. Stara njegova mati — Bog, ta tega najbrže ne učaka. Silno stara je že. Žena mu piše, da je že vsa v eni sami gubi. Vsa bela kot sneg. Vedno moli in misli na smrt. Ta najbrže ne učaka

Amule je buđenje čim tiše, više je nezbuđenje

njegove sreče. A gledala bo nanjo iz nebes. Tamkaj pristopi naravnost k Bogu ter ga izprosi, da ne poruši nikoli več sreče njemu in njegovim.

Stara je in umreti mora.

A on in žena in Pavlek so še mladi in bodo živeli.

III.

Pavel Logar je delal in trpel. Posušil se je ves. Sama kost in koža ga je bila. Na dom je pošiljal denar, da so živeli in odplačevali, kar je bilo treba. Počasi je raslo iz razvalin mlado življenje. Dvigalo se je iz truda, iz krvavih naporov. Nekaj denarja je bilo tudi že na strani. Samo še tri, štiri leta mora vztrajati, potem bo vsega dovolj. Potem bo vsega toliko, da bo mož, trden gospodar, ki se mu ne bo treba bati nezgod.

Kako že komaj čaka, da se iznebi tega težkega dela! Kako hrepeni, da mu zopet pogladi ljubeča roka posivele lase, da se mu zopet Pavlek zaguglje na kolenu! Takrat bo pozabljeno vse. Vse trpljenje se prelije v čisto radost, ko ga zopet objame njegov dom z vso tesnobo, z vsem razkošjem. Tamkaj mu svetita dve lučci. Takrat bo njih pogled že moški in resen. A vendar vedno še otroškovdan, srce dvigajoč. Mladost mu šine zopet v izmučeno telo, da bo vesela in zdrava vsaj zima njegovih let.

In ko pride, kako mu priteče žena naproti! Razpete roke in veselje v očeh, v tistih očeh, ki so jih močile solze in skelele prečute, dolge, trpljenja polne noči!

K materi pojde na grob in ji postavi tamkaj križ iz belega kamena, z zlatimi črkami.

Morda pa ne bo še treba kamenitega križa in zlatih črk. Morda ga čaka še to veselje, da objame staro svojo mater, da vidi njene ljube oči, polne sladkosti in ljubezni. Ali bi se ji zopet ne zgladilo lice, da pride on do nje, ji položi trde, dela vajene roke okolo vratu, se skloni čisto blizu njenega napol gluhega ušesa in ji zašepeče veselo in ponosno: „Mati, sedaj je konec trpljenja! Prišla je vaša mirna starost!“

Kako bo sedaj vse zacvetelo in zavonjalo okolo njegovega doma! Kar gleda tu hiš in sreče in blaginje — vse je ničevno, neznatno, izginjajoče v primeri s tem, kar ga čaka, ko se vrne v dom. Vse to tuje bogastvo je kot luč njegove svetilke, ki zamre nje ponižni plamenček, ko ga izpije velika solnčna plamenica.

Kadar koplje globoko v zemlji, mu ni nič žal trenutka, ki mu je dal misel, da naj gre z doma.

Ostaviti dom — ali veste, kako je to hudo?

Toda te boli ni več! Objele so ga domače, ljubljene roke, in v tistem trenutku je umrla vsa bol!

* * *

Teško praznoto, ki je zavladala v Logarjevi hiši po gospodarjevem odhodu, je polagoma začelo nameščati prijetno pričakovanje. To pričakovanje je prihajalo čim dalje slajše in nestrpnije.

„Pride, zopet pride!“

Tako je odmevalo od vseh strani.

Vsako pomlad so mislili, da pride. In ker ga ni bilo, so zopet mislili, da pride prihodnje leto. Tako je raslo pričakovanje bolj in bolj. Končno mora vendarle priti, zakaj vse je že pripravljeno za njegov prihod, za njegov sprejem.

Tako lepo so rože zacvetele ob hiši, in slavci so prepevali ponoči. Lastovice so priletele in se ugnezdile prav pod žlebom. Tudi v hlevu so pripele gnezda. Od samega cvetja se je sklanjalo drevje: vse naokolo je vonjalo tako prijetno in bogato.

„Pride, zdaj pride!“

Stara mati se je pomladila. Vsa je bila čvrsta in vesela. Helena je gledala s hrepenečimi očmi v daljavo, tja po beli, dolgi cesti, da pride on — Pavel.

Pavlek je že vedel mnogo o Ameriki. Kako je velika in koliko prebivalcev ima. Kako imenujejo to in ono mesto. Tudi tisti kraj je znal poiskati na zemljevidu, kjer dela njegov oče in kjer se sedaj pripravlja, da odide domov, k svojcem.

Pavlek je hodil že dolgo let v domačo šolo in znal je lepe in čudovite stvari. Zato je komaj pričakoval očeta, da mu pove, kako je vedno mislil nanj, kako je bil vedno ves pri njem.

* * *

Pavel Logar se je bil popolnoma odločil, da pride tiste pomladi domov. Ko posiplje vonjajoči sneg belega cvetja veje okolo njegovega doma, takrat pride po cesti. Do mesta se pripelje z železnico, tamkaj naj ga pričakujejo žena in mati in sin. Potem pojdejo. Iz dalje se mu že blešči jabolko na domačem zvoniku, pozlačeno z žarki večernega solnca. Lepo jabolko na domačem zvoniku in križ vrhu njega! In ko se začne beliti domače zidovje izmed zelenih vej, takrat zapoje večerni zvon, lepo in milo, njemu — tujemu domačinu v pozdrav. Kako lep je ta glas! Kakor bi pelo človeško srce. Objema ga glas domačega zvona sladko in toplo, da mu stopajo solze v oči. Vsi veseli potniki umolknejo. Glave se jim sklonijo in duše se jim dvignejo. Glas domačega zvona se razliva daleč naokrog. Kot presrčen objem mu polje k srcu. Zavriskal bi in zapel. A trenutek njegovega prihoda je tako slovesen, da mu ni do vriskanja in petja. Oko mu skrivoma pogleda okrog. Ob njem so vsi trije, ki jih ljubi. Ona — žena: kako ji je lice veselo in oko ponosno sevajoče. Ona — mati: opira se ob palico, smehlja se, mlada je zopet. Hitro se ji gibljejo ustnice. Zdajz zdaj iztegne roko, da se ga dotakne — njega, sina. On — Pavlek: čvrst, krepak, izrezan iz zdravega debla, zastaven, vesel dečko! Prav kakor je bil on, oče.

Tako gredo.

Ptice vstrepljajo vzpota. Pol glas zvona, pol hoja veselih potnikov sta jih vzdramila. In sedaj požvrgljavajo tiho in radostno pozdravno pesem njemu, ki se vrača.

Zvon umolkne. Zadnji odmev valovi pod sinjim nebom. Tja do oblakov kipi, da zatrepeče večernica v prijaznih žarkih.

In pridejo do doma. Ob meji, ob domači travi si obriše prašne črevlje, potem stopi dalje. En korak, dva koraka . . . Ključ zasuče v vratih . . . Odpahnejo se . . . Prestopi prag . . . Doma je, na svojem . . . Srce se mu hoče raztopiti . . . Upognejo se mu kolena . . . Pade nanje, srečen, solznih oči . . . Vse tiho je okolo njega . . . Čuti je samo solzno vzdihanje, in iz sobe prihajajo udarci stare, začrnele ure. Bije osem zvečer . . . Bije, bije in odbije . . . Dospela je ura njegovega prihoda! Svoj dom ima zopet, najlepše, kar ima človek. —

* * *

Razmere pa so hotele, da je moral čakati poletja. Med ljudmi je imel nekaj izposojenega denarja. In moral je čakati, da mu ga vrnejo. Potem je *moral opraviti še to in ono, preden je spravil vse svoje stvari v red*. Pa kaj to de! Kamor so šla leta, naj gre še nekaj mesecev. Prebije tudi to!

Vendar! Samo še teden dni, potem se dvigne na pot. Z mislimi ni bil več pri svojem opraviilu, tam pod zemljo. Kje je bil že njegov duh, ko je šel poslednjikrat v rov, da se poslovil od temnih prostorov, kjer so mu zoreli žalji in kjer je kopal iz bogatih zemeljskih zakladov blaginjo svojih in svojcev bodočih dni!

Kakor grob so ti zemeljski rovi: tesni, dušiči. Strašna mora biti smrt v njih. *Nikogar ni poleg umirajočega trpina. Zemlja ga zasuje. Upira se z vsemi silami, da bi vrgel s sebe silno pezo. A upira se le pol trenutka, silno, nezmerno kratek hip. Potem se zlomi vsa njegova moč. Živega zasuje grob; stre ga, da mu ostekleni oko in ugasne . . .*

Nekaj je silno zahreščalo nad Pavlom Logarjem. V tistem hipu ga je obšla strahovita misel. Ozrl se je. Dve luči sta zagoreli za njim: „Pridi, pridi!“

Hotel je bežati.

A kamenje ga je zasulo. Začutil je, kako je nekaj počilo v njem. Potem ni čutil ničesar več, potem je umrl . . .

IV.

Vsa priroda je zopet dihala v veselem prerojenju. Kakor da ni solze pod solncem in trpljenja v človeškem srcu, tako je bilo vse pod milim nebom srečno in radostno. Pomlad je dospela z radodarnimi rokami. Kamor je dahnila, povsod je vse zakipelo na dan v svežem, vonjivem cvetju.

Stara Logarica je odprla okna na iztežaj. V tistem hipu se je vrglo v sobo k bolničini postelji snopje toplih solčnih žarkov, da se je vse zaiskrilo v zlatem prahu. Zaveli so v sobo sladki, vabljeni vonji, da so se bolnici dvignile prsi in da ji je rdečica podplula lica.

Helena je iztegnila roke in jih zopet sklenila. Obrnila se je tja, odkoder je dihala v sobo pomlad.

„Mati, naj grem tja, na solnce, med rože!“

Starka jo je dvignila pokonci in jo odvedla venkaj pred hišo, na solnce, med rože.

Pod drevo je sedla, na klop pod mlado jablano. Po njenih vejah je šumelo cvetje in se odpiralo in dihala iz sebe sladko vonjavo.

Helena je začutila žejo. In ko je pila, je bila še vedno žejna. Žejna je bila notri, v duši. Tamkaj ji je vse umrlo, vse je bilo tiho in žalostno. Grob.

Sedaj pa ji je nekoliko odleglo.

Zapihljala je sapa. Poslali so jo oblaki, tik pod nebom veslajoči, in začutila je hlad na vročem čelu. Zazibalo se je vse cvetje, ki je razkošno vonjalo okolo nje in nad njo. Jablana se je pripognila, sklonila veje in jih zopet sprožila kvišku.

Stara mati, vsa zgubljena in trudna in žalostna, je poravnala Heleni blazino in ji položila koščeno roko okolo vratu.

Šumelo je cvetje okrog. Sapa je utrgala na veji jabolčni cvet. Padel je Heleni v roke. Zdrznila se je kakor v sanjah in dvignila kobiljo k licu.

Starka se je nagnila k Heleni in ji zašepetala:

„Glej, tako se združiš z njim!“

Heleni so omahnile roke. Glavo je naslonila na mater. Oči so ji zahrepenele gor, odkoder prihaja solnce.

Rusi in Japonci.

Priobčil *Lad. Ogorek.*

zadnji številki je omenil „Zvonček“, da se je začela dne 8. sušca vojska med Rusi in Japonci. Oba naroda se vojskujeta za Korejo, deželo daleč tam v Vzhodni Aziji.

Rusija je velikanska slovanska država, ki meri 22,470.004 km² ter je torej več kot osemkrat večja od našega cesarstva. Prebivalcev šteje 140,500.000, to je skoraj štirikrat toliko kakor naša država. Rusija se razprostira na vzhodu Evrope in preseza po velikosti vse ostale države skupaj. Tudi vsa severna Azija, takozvana Sibirija, je ruska last.

Po sredi Rusije se razprostirajo velikanske nižine. Slovanska nižina, ki gre od severa proti jugu, je v spodnjem delu pustinja, srednji del je bogat žita, na severu pa ima mnogo jezer in hud mraz. Vobče je podnebje tako, da imajo Rusi hudo in dolgo zimo, a kratko in vroče poletje. Tako je zlasti v severnem delu te mogočne države. Ob Črnem morju pa je podnebje celo tako mehko, da uspeva tu tudi južno sadje.